

Atrapar [1695], i encara que absent dels diccs. anteriors a Lacav., difícilment pot ser altra cosa que aquest verb la forma *atrappa* (sense definició) en el de JMarc, 503, rimant amb altres 10 mots, sobretot verbs: «*atrapar* o assolir a algú: aliuem deprehendere; enganyar a algú: decipere, fallere, in fraudem inducere; *està atrapat*, assoït ab engany». Cert que crida l'atenció el gran desnivell cronològic envist la primera documentació del fr. *atrappier* [S. XII] i oc. *atrapar* (princ. S. XIII, Bremon R. Novas, Rayn. v, 407), però de cap manera no és raó suficient per creure que el cat. vagi pendre el mot del francès, com diu *AlcM*, que com bastants filòlegs perd de vista el fet que la naturalesa i quantia de la nostra literatura (àdhuc la medieval), dóna molt menys lloc, que la fr., a certs sectors del lèxic per aparèixer (en particular els que contenen elements afectius): literatura de constant i enorme serietat, la nostra antiga.

El fet és que en català el mot pertany a les esferes bàsiques de l'idioma, a diferència del castellà (on sí que deu ser gallicisme), i és universalment percebut com una vella i essencial paraula catalana. Ja usat per Verdaguier, el trobem en tota mena d'escriptors de la Renaixença (Princ., Mall., cat. occ. etc.). I així comença l'obra mestra de Víctor Català: «Passat Ridorta havien *trapat* un carro que feya la mateixa via qu'ells, y en Matias, ab ganes d'estalviar el dalit, preguntà al carreter si els volia dur ---» (*Solitud* I, p. 1); «plovien ocells --- ara *atrapàvem* un passerell de vesta torrada, tan vermell de pit que --- ara un pinsà gaiat --- ara un verdum ---», Ruyra (*Parada*, p. 64).

Altrament el mot aparegué no menys que com *atrapar* en la forma *trapar*, fins avui la predominant a Ross. i en altres bandes, i així ja el trobem d'antic: *tràpia* 'que jo trobi' en doc. de l'Urgellet de 1554 (Arfa, *BABL* xvi, 1933, 54); i sigui en aquesta forma o en l'altra és molt freqüent en la lírica dels segles baixos, incoent-hi cançons que almenys han de ser del S. XVII, com la recollida per Pau Piferrer a l'alta Cerdanya: «m'han *atrapat* adormit / y tancat dins d'una cambra» (MilàF, *Romillo*, 113.9); «aneu's-en vós, jovenet, que el pare us *atraparia*»; «las donas d'aquest veynat volen fê una picardia: / que volen fê un berenar que l(o)s seus homes no hi sigan / --- què és aqueixa olor? --- és l'oreya del gatet, qu'ara 'm deixò de rustir-la / --- adintre (d)el foradet n'ha *trapada* la gallina» (reco. a Argentina), MilàF, *Romillo*, 372.21, 379.

Cal tenir en compte també que *atrappier* no és de cap manera un mot peculiar del francès dins la Romània; el fet de trobar-lo en llengua d'oc des dels trobadors clàssics, fins es podria pendre com a testimoni de vida en el cat. coetani: la literatura de fantasia fou en occità, a casa nostra.

En tot cas no oblidem que n'hi ha representació en italià: *atrappare* i *rattrappare* des de temps clàssics i preclàssics; aquest, p. ex., ja en l'*Inferno* de Dante: «che 'n su si stende, e da piè si *rattrappa*» (xvi, 136); encara que no pròpiament castellà, l'ús que se'n fa a l'Argentina (p. ex. en el saborós i castissíssim RJPayró, *Cuentos de Pago Chico*, p. 136) no sonava com a

còsa espúria ni de llenguatge baix o foraster. Quant a l'acc. 'trobar', cf. cal. *trappare* 'cercar palpant, recercar' i llgd. *trapà* 'trobar' (sobre la qual, cf. Schuchardt, *Roman. Etym.* II, 65); aquest sentit en català, és certament típic de tot el domini rossellonès, latíssimo sensu, fins a la Cerdanya central [1920] i baixa, i amb aquest valor té més generalment la forma *trapar*, i amb totes les variants semàntiques de la noció del verb *trobar*.

«Tenia, des de temps, ganes / --- / d'un nodrisser: / en fi, un dia, me vai dire: / —per t'ho poguer millor l'lestar, / vés a la vila, t'ho comprar, / que demà se *trapa* la fira», Saisset (*Catal. del Ross.*, 135); a la fonera «el filat mai *tràpə* sòl» (no arriba mai al fons de la mar), Barcarès (1960); «a Sant Isseli hi *trapeu* teullilla i ruïnes de cases» (emplaçament d'un poblat molt antic) Eus (1960); «a l'Àper hi van *trapar* un taüt» Èvol (1959). Però és erroni creure que això sigui només ross., sinó pirinenc en general fins al Pall., i pre-pirinenc fins al Montseny (encara que cap allà vagi essent cada cop més rústic i sigui generalment en la forma *atrapar*, en què ho he sentit fins en el Montseny occidental), Tagamanent (1926), Garrotxa (Beget, 1926).

«Puguí bosc enllà i *atrappà* un torrent ---» Sant Boi de Lluçanès (1926); «A les Vetes Blanques hi han 'gut *atrapat* mineral ---» Setcases (1936); i entrant també a les valls de parlar occidental, com Andorra: «més amunt de la borda ja *atrappà* l'estany» (Arinsal, 1930). Propi de l'alt Pallars (*AlcM* ho atribueix al Penedès, increïblement: deu haver-hi error de lectura Pan. per Pall.) és *trapar-se* bé o *malament* sentir-se (d'estat de salut): «avui no *m trappò bé*» (Rialde de Nog., 1956). A la Vall d'Àneu assenyalen «*ataupar*: coger» (CPol, *Aneu*, 10), cf. oc. *traupí* «fouler aux pieds», *traupo* «bourbier» (Sainéan, *Sources Indig.* II, 121), o hi ha relació amb *taup* a base de la idea de 'ratera'? Cf. l'aran. *taupàs* 'ganàpia' [1930, tot i que allà 'talp' es diu *bohon*, *boh(o)èra*].

Atrapada. Atrapador. Atrapament.

Cpr.: *Atrapamosques, trapatroles.*

Trapau: mot singular i exclusiu dels parlars populars del Nord del Principat; en la frase *tocar el trapau* «anar-se'n, tocar el dos» que el *DAG*. dóna com a pròpia de l'Emp. i Girona; el que jo havia sentit molt al meu pare (que evidentment ho havia heretat dels seus pares emp.; no a la meva mare, gironina, si bé és veritat que és d'un to de llenguatge poc fement) és *agafar el trapau* justament en el sentit del *DAG*. («sí? Àpa, noi, agafa el *trapau* i busca-ho»); també l'olotí MrnVayreda: «—Mira Bilot, *agafa 'l trapau*, dret a casa —afegí 'l seu amo— y digas qu'ama-neixin sopar per sis. D'aire, eh!» (*Puny.*, 4 XIII, 219 (171)).

Però cal descartar el suggeriment que jo vaig fei el 1953 en el *DCEC*, que fos un castellanisme d'un *trapado* o *entrapado* (deriv. de *trapo*): no sols perquè no són castellans tals derivats, i l'ambient del mot no lliga gaire amb un castellanisme, sinó perquè tampoc conduiria al sentit de la locució. Més aviat es deu tractar